

Sinds 1986 komt Arend de Jong (Amsterdam, 1948) de duinen tussen Wijk aan Zee en Schoorl uit op territoria van Bosuilen. Hij heeft daar zijn geheel eigen methode voor ontwikkeld. 'Ik zet een kopstem op en roep naar ze. Maar niet te hard hè. Ik moet geen "superuil" worden die de mannen verjaagt.'

De bosuilenfluisteraar van Castricum

Vogelaars die een Bosuil kunnen nadoen door op hun handen te blazen, die zijn er genoeg. De verrassing is dan ook compleet wanneer Arend de Jong op zijn eerste telpunt uit de auto stapt en een flinke keel opzet. Een paar octaven hoger dan zijn gewone stemgeluid gilt hij naar een onzichtbare ontvanger in de donkere nacht. 'Hoeoeoe .... hoe, hoehoeoeoeoe!' 'Nu moeten we even een paar minuten wachten', weet De Jong. 'Het is nog vroeg in het seizoen, dus je moet de mannen in de buurt even de tijd geven om hun hormoonspiegel op te bouwen. Ze moeten als het ware even "boos" genoeg worden' op die vreemde kerel die ze nu in hun territorium horen.'

Na een minuut of vijf heeft De Jong inderdaad beet. Heel in de verte roept een wat schorre Bosuil terug. Zijn hormonen zijn blijkbaar zó ver opgelopen dat hij even later in een geruisloze vlucht over ons heen komt en in een beuk naast ons gaat zitten. 'Dat schorre heeft niet per se met het begin van het seizoen te maken. Het kan ook gewoon zijn typerende stemgeluid zijn. Er zijn in een seizoen meestal diverse Bosuilen die ik aan hun eigen stemgeluid herken. Al ga ik daar ook weleens de mist mee in. Ik hoorde ooit samen met een van mijn vaste telmaten een Bosuil met een heel eigen geluid. Toen we datzelfde geluid een paar minuten later honderd meter verderop hoorden dachten we zeker te weten: dit is dezelfde uil ... totdat we ze allebei tegelijk hoorden.'

De schorre uil krijgt een eerste kruisje op de nog maagdelijke kaart aan het begin van het seizoen, waarop De Jong naar een volgend punt trekt. Opnieuw zet hij een flinke keel op, om vervolgens in een onbedaarlijke hoestbuit vervallen. 'Ja, dat heb ik soms aan het begin van de avond', lacht hij. Maar hij produceert dan ook een enorm volume. 'Dit geluid draagt makkelijk een kilometer ver', denkt hij.

Deze methode van roepen, wachten, eventueel intekenen en weer verder trekken, hanteert De Jong nu al meer dan vijfendertig jaar. 'Ik experimenteerde er voor het eerst mee in 1966, in het Amsterdamse Bos, waar ik meteen antwoord kreeg van een vrouwtje Bosuil. In 1980 ben ik begonnen met een onderzoekje in het Noord-Hollands Duinreservaat, om te kijken of het zou kunnen werken als onderzoeksmethode. In 1981 werd mijn dochter geboren, dus toen kwam ik eventjes niet aan de uilen toe, maar vanaf 1982 ben ik het systematisch gaan doen, ieder jaar weer. Eerst deed ik alleen het Noord-Hollands Duinreservaat, maar vanaf 1986 ben ik de complete strook duin tussen Wijk aan Zee en Schoorl gaan inventariseren, inclusief de omliggende landgoederen.'

De imitaties van De Jong zijn griezelig goed, al zegt hij zelf dat hij maar wat 'aanklooit'. De Bosuilen denken daar anders over. Geen territorium lijkt aan zijn methode te ontsnappen.

Havik

Meer nog dan om de absolute aantallen, is het De Jong om de trends te doen in zijn data. 'Omdat ik ieder jaar op precies dezelfde manier werk, kan ik veranderingen natuurlijk goed oppikken. Zo zie ik sinds ongeveer 1990 een duidelijke afname van het aantal territoria. Dat valt samen met de opkomst van de Havik in dit gebied. Sinds die Havik in aantal toeneemt, zijn de Bosuilen ook minder gretig gaan roepen. Ze beginnen vooral wat later, omdat een Bosuil die in de schemer al zit te roepen ook erg in de gaten loopt bij jagende Haviken.'

Volgens De Jong wordt de impact van de Havik op de Bosuilen nog onderschat. 'Een Bosuil is natuurlijk een flinke kluif voor een Havik. Wanneer de lekkerste stukken zijn opgegeten, laat 'ie zijn buit waarschijnlijk uit de boom vallen. Daar zullen Vossen zich op de resten storten. Maar een flink deel van de dode Bosuilen die door een Vos gepakt lijken - afgebeten veren - zouden dus eigenlijk wel eens door een Havik gepakt kunnen zijn', veronderstelt De Jong.

Later is daar ook nog de Boommarter bijgekomen. 'Die is ook duidelijk in opkomst in het Noord-Hollands duin. En Bosuilen en Boommarters liggen elkaar niet, dus daar zullen de uilen ook zeker hinder van ondervinden. Al weet ik dat er verderop in het duin ook een Boommarter huist met maar één oog. Dikke kans dat dat andere oog door een Bosuil is uitgepikt.'

Ook al vindt hij 'dat hij maar wat aanklooit', toch denkt De Jong inmiddels ook aardig in de ziel van de Bosuilen te kunnen kijken. 'Zeker achter de verschillende geluiden aan het begin van het seizoen zit een heel verhaal. De vrouwtjes beginnen vanaf december met opvetten. In de loop van januari of februari gaan ze vervolgens mannetjes testen. Door bedelroepjes te laten horen nodigen ze de man van het territorium uit om muizen voor haar te gaan vangen. En hoe meer muizen hij vangt, hoe meer eieren zij zal produceren. Zie het maar als een vrouw die haar potentiële echtgenoot op zijn loonstrook beoordeelt.'

Verzoening

Bij de paartijd horen weer andere geluiden. 'Het mannetje laat dan een heel langgerekte roep horen. Ik noem dat de verzoeningsroep. Het vrouwtje kan dat beantwoorden met een heel lage versie van de bekende "kli-wiek" roep. Ook dat is een soort vredestichten. Bosuilen zijn toch geprogram-

DE KLEI

Wetenschapjournalist Rob Buiten maakt voor diverse media reportages over vogels en vogelaars. In de rubriek 'In de Klei' doet hij voor Sovon-Nieuws verslag van zijn ontmoetingen in het veld. Foto's zijn, tenzij anders vermeld, ook van Rob Buiten

Bosuil, Heveadorp.
Foto: Loes van den Bremer

meer om alles wat leeft op te eten. Het iets kleinere mannetje zal dus moeite willen doen om zeker te weten dat het vrouwtje niet h m op het dieet zet.'

Al die specifieke geluiden hoort De Jong doorgaans pas halverwege de nacht, vertelt hij. 'Ik denk dat een Bosuil eerst zijn buik vol wil hebben voor hij of zij aan het sociale verkeer begint. Maar omdat ik meestal veel eerder op de avond mijn inventarisatierondjes loop, zal ik de vogels echt uit de tent moeten lokken om ze wat vroeger tot zingen te verleiden.'

Bosuil, Goor.
Foto: Rein Hofman

